

**DE LA NADIA
PÂNĂ AZI**

DE LA NADIA PÂNĂ AZI

Apariția
și dispariția
zecei perfect
în gimnastică

Dvora Meyers

Traducere din engleză de
Mihaela Sofonea

**VICTORIA
BOOKS**

Titlul original al acestei cărți este:
The End of Perfect Ten_ The Making and Breaking of Gymnastics' Top Scores: From Nadia to Now de Dvora Meyers.

Copyright © 2016 by Dvora Meyers.

© Publica, 2016, pentru ediția în limba română.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

ISBN 978-606-722-207-4

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Meyers, Dvora

De la Nadia până azi: apariția și dispariția zecelui perfect în gimnastică / Dvora Meyers ;

trad. : Mihaela Sofonea. - București : Publica, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-722-207-4

I. Sofonea, Mihaela (trad.)

796.4

VICTORIA BOOKS este un imprint al editurii PUBLICA

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

REDACTOR: Silvia Dumitrache

CORECTORI: Rodica Crețu, Paula Rotaru

DTP: Florin Teodoru

Mamei mele

Dacă vei căuta perfecțiunea, nu o vei găsi niciodată.

- Lev Tolstoi, *Anna Karenina*

Introducere	11
-------------------	----

PARTEA ÎNTÂI: Noi tipuri de punctaj

1. Forță musculară și lycra: primele – și ultimele – note 10	21
2. Nu-mi pasă de măiestria ta: cum a devenit gimnastica mai puțin artistică și mai atletică după Nadia	49
3. Apogeul notei maxime: cum a ajuns cel mai popular punctaj al gimnasticii în punctul-limită	73
4. Să dăm vina pe bărbați: Olimpiada din 2004 și sfârșitul notei 10	95
5. Noul cod, noua gimnastă: ascensiunea lui Simone Biles	119

PARTEA A DOUA: Noi moduri de antrenament

6. Generația-cobai: echipa olimpică din 2000 și planul gimnasticii americane de a obține succesul	151
7. Tabăra de instrucție Károlyi: în cantonament, sistemul de antrenare a echipei naționale	183
8. Poveste despre două săli de gimnastică: noul val de antrenori americani	217
9. Câștigătorii și învinșii noului sistem	251
10. Nota maximă: anii de facultate	281
Concluzie	313
Mulțumiri	321
Sursele capitolelor	323

Introducere

În finala pe echipe a competiției feminine de gimnastică din 2012, gimnasta americană în vârstă de șaisprezece ani, McKayla Maroney, a executat ceea ce poate fi numită cea mai bună săritură din toate timpurile. A sărit spre masă, executând o rondă-flic, cu salt înapoi. Atingând masa cu corpul perfect drept și brațele întinse, s-a desprins săltând în aer la o înălțime mai mare decât toți gimnaștii – băieți sau fete – de la Olimpiadă. S-a înălțat mai mult chiar și decât reușise să o facă semizeul japonez Kōhei Uchimura, la aceeași masă de sărituri. Maroney a efectuat o întoarcere și jumătate și două rotații și jumătate, înainte de a reuși o aterizare perfectă. În timp ce saluta juriul, cristalele Swarovski de pe costumul ei de gimnastică au reflectat lumina flash-urilor celor 1 000 de camere foto, iar un spectator atent a surprins imaginea membrei americane a juriului, Cheryl Hamilton, care privea țintă, șocată, cu gura căscată. Maroney a sărit, entuziasmată, aruncându-se în brațele antrenorului și ale colegelor de echipă. A fost, fără îndoială, cel mai bun moment al gimnasticii de la Londra.

„E de 16,5 puncte”, a spus Alexandra Raisman, căpitanul echipei americane de pe margine, felicitându-și coechipiera. Ar fi fost cel mai mare punctaj posibil care ar

fi putut fi acordat la proba de sărituri, conform Codului de punctaj din 2009–2012. Ar fi fost o notă „perfectă”.

Eforturile lui Maroney au fost recompensate cu 16,233. Din punctajul săriturii, care le păruse impecabilă tuturor spectatorilor și comentatorilor TV, fuseseră scăzute aproape trei zecimi.

„Pentru ce?”, se întrebau comentatorii și fanii deopotrivă. Maroney era cunoscută nu doar pentru caracterul exploziv și complexitatea săriturilor sale, ci și pentru forma și condiția ei fizică de invidiat. Când execută sărituri, își lipește picioarele și le ține drepte. Degetele de la picioare sunt perfect întinse. Mai exact, singura ei greșeală în săritura cu două șuruburi și jumătate a fost faptul că nu a reușit să controleze pe deplin aterizarea. De obicei, făcea un pas înainte, nereușind să-și stăpânească forța. Dar în aer a fost fără cusur. Iar de data aceasta nu s-a clintit la aterizare. Așadar, ce s-a întâmplat cu zecele perfect al lui Maroney?

Punctajele perfecte sunt de domeniul trecutului în gimnastica de talie mondială. Chiar dacă o execuție poate părea impecabilă, membrii juriului se comportă ca niște studenți la un atelier de scriere creativă. Pot găsi întotdeauna câte o hibă în felul în care este executat exercițiul. Examinarea minuțioasă a săriturii lui Maroney a scos la iveală faptul că picioarele i s-au îndepărtat ușor înainte de saltul în aer, după ce s-a întors cu spatele spre aparat. Însă, în trecut, o astfel de abatere ar fi putut trece neobservată. Se acordau note perfecte pentru execuții mult mai puțin reușite. Cu o generație în urmă, la competiția olimpică din 1988, a plouat cu note 10. Membrii juriului nu mai pridideau să le acorde. Sovietica Elena Șuşunova a câștigat aurul cu o săritură care conținea greșeli similare cu cele ale lui Maroney, însă, cu toate acestea, i s-a acordat nota maximă, ceea ce i-a permis să o depășească pe românce Daniela Silivaș, obținând medalia de aur la individual compus. Și Silivaș a primit o serie de note perfecte de-a lungul carierei sale, pentru exerciții cu abateri minore și ezitări la aterizare.

Și să nu uităm că prima notă perfectă de la competițiile olimpice – aceea a Nadiei Comăneci – a fost acordată pentru un exercițiu care nu a fost fără cusur. În 1976, fata în vârstă de paisprezece ani din Onești, de la poalele Munților Carpați, a intrat în cartea recordurilor pentru performanța obținută în urma exercițiului impus la paralele inegale. A executat același exercițiu ca toate celelalte participante, dar mai bine – a avut o postură mai compactă, o tehnică mai precisă, iar pozițiile ei au fost perfecte. Ei bine, aproape. A avut o mică ezitare la aterizare. Însă a fost aproape nemișcată.

O recunoaște chiar Comăneci. În volumul său de memorii, *Letters to a Young Gymnast**, scrie: „Am simțit că fac un salt aproape invizibil la aterizare, dar știam că exercițiul meu a fost îndeajuns de bun. Însă nu perfect”.

Comăneci a înțeles că un 10 nu însemna neapărat perfecțiunea. Punctajele sportive nu pot evalua valoarea intrinsecă a unui exercițiu. Mai degrabă sunt făcute să-i evalueze pe sportivi. Și a fost neîndoielnic că Nadia Comăneci a fost mai bună decât celelalte concurente în 1976.

Jocurile Olimpice de vară din Rio de Janeiro vor marca cea de-a 40-a aniversare a recordului Nadiei de la Montreal. Exercițiile ei au schimbat natura sportului în gimnastica feminină, aparent peste noapte. Echipele de gimnaste, care fuseseră cândva alcătuite din dansatoare și femei care se reprofilaseră, au ajuns, brusc, să cuprindă fete aflate la mijlocul adolescenței. Și gimnastele din această nouă serie de la sfârșitul anilor 1970 și începutul anilor 1980 erau mici – atât ca înălțime, cât și ca proporții – pentru vârsta lor. În gimnastică, mantra olimpică a devenit: „Mai tânără, mai mică, mai puternică”. La fiecare patru ani, fanii olimpiadei făceau cunoștință cu o nouă gimnastă superstar, mai drăguță și mai mică decât precedenta.

* *Scrisori către o tânără gimnastă*, traducere de Octav Bozantan, Editura Humanitas, București, 2004 (n.r.).

Aniversarea realizărilor lui Comăneci la Montreal coincide cu o alta – în 2016, se împlinesc, totodată, zece ani de când gimnastica internațională de talie mondială s-a debarasat de Zecele Perfect, în favoarea punctajului deschis. Acum, unei gimnaste i se acordă două punctaje – unul care evaluează dificultatea exercițiului și altul care determină cât de bine îl execută. Cele două sunt adunate. Așa se ajunge la un scor precum cel obținut de Maroney, un 16,233 lipsit de eleganță. Nu sună la fel de bine cum suna înainte 9,9. Sau un 10 Perfect.

Noul Cod de punctaj nu a schimbat doar felul în care arată punctajele, ci și modul în care arată gimnastele. De la Nadia, gimnastica de elită a fost domeniul fetelor slăbuțe, prepubere. Dar, în ultimul deceniu, regulile au favorizat o specie diferită de gimnastă – mai mare, cu o construcție puternică, mai curând athletică decât artistică.

Și în această minunată lume nouă, în care cerul este limita în ceea ce privește dificultatea, Statele Unite au ieșit triumfătoare, câștigând cele mai multe medalii internaționale în ultimul deceniu. Statele Unite sunt ceea ce fusese cândva Uniunea Sovietică – forța dominantă din gimnastica feminină. Când gimnastele americane iau parte la competiții, ne așteptăm să câștige. Și, de obicei, așa se întâmplă.

Cheia succesului american este sistemul semicentralizat de antrenament, de tip tabără de instrucție, instituit de Béla Károlyi în 1999 și administrat de jumătatea sa mai pricepută, Marta, din 2001. În fiecare lună, gimnastele americane și antrenorii lor călătoresc la ferma lui Károlyi din New Waverly, Texas, unde li se evaluează condiția fizică și nivelul abilităților. Tot în această tabără se hotărăsc toate echipele internaționale, printre care cele care vor participa la campionatele mondiale și la olimpiadă. Patruzeci de ani de la Nadia au însemnat, totodată, patru decenii ale familiei Károlyi.

E greu de contrazis rezultatele, dar cum le obțin, mai exact, Statele Unite? Recurg antrenorii la genul de tactici

descrie în cartea din 1995 a lui Joan Ryan, *Little Girls in Pretty Boxes*, care scotea la iveală latura întunecată a gimnasticii și a patinajului artistic feminin de elită din Statele Unite? Sunt fetele neglijate și subnutrite? Suferă de o mulțime de boli de nutriție și de probleme cu stima de sine? Lucrurile nu mai par a sta astfel. Doctorul echipei, Larry Nassar, a postat un status pe Facebook în timpul Campionatelor Mondiale din 2013, de la Antwerp, Belgia, care a șocat „gimternetul”. Scria:

„În atenția tuturor membrilor echipei naționale de gimnastică feminină a SUA, trecute și actuale. Marta Károlyi a comandat pizza pentru echipa de la Campionatele Mondiale din 2013, cu o seară înainte de finalele la bârnă și sol. Da, așa e. Marta a fost atât de mulțumită de echipă, încât a comandat pizza pentru echipă, la cina din seara de dinaintea competiției!! Acesta este adevărul adevărat!!!”

Sub acest status, o mulțime de foste membre ale echipei naționale se arătau șocate, nevenindu-le să creadă, iar una dintre ele a mers până într-acolo încât a sugerat (în glumă) ca Marta să facă un tomograf, pentru a se asigura că e bine.

Se pare că până și soții Károlyi, care erau celebri pentru faptul că monitorizau consumul caloric al sportivelor, perchezitionându-le bagajele, ca nu cumva să aibă mâncare, când ajungeau la centrul de antrenament de la ferma lor, sunt capabili să se schimbe. Deși Béla și Marta au contribuit la crearea lumii Zecelui Perfect, au fost dispuși să o deconstruiască. Au fost flexibili când venea vorba despre adaptarea la noul Cod și la exigențele gimnasticii postmoderne, în care vârsta minimă a crescut, iar pragurile de dificultate au fost eliminate. Fie că le permite sportivelor care au muncit din greu să mănânce pizza sau că le selectează în funcție de alte criterii, în afară de vârsta crudă și trupul zvelt, Marta Károlyi a demonstrat că este dispusă să fie pragmatică.

Nu favorizează un singur tip de corp sau rasă atunci când vine vorba despre selecția echipei. Singurul lucru de care îi pasă este dacă gimnasta poate reuși atunci când contează cel mai mult.

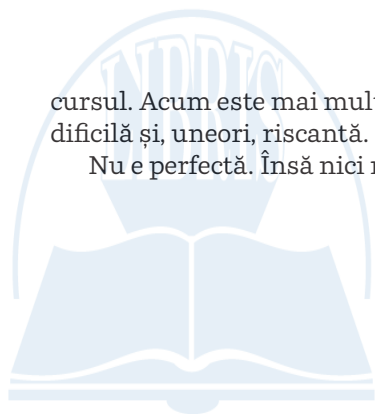
Nivelurile de dificultate au crescut și ele după introducerea punctajului deschis în gimnastică. Acum, gimnasta trebuie să includă cât mai multe mișcări dificile într-un exercițiu de 90 de secunde – pentru a obține cel mai mare punctaj inițial în sistemul deschis – și, drept urmare, accidentările au crescut, în special rupturile de ligament încrucișat anterior (LIA) și ale tendonului lui Ahile. Până acum, aproape toate gimnastele de talie mondială au fost afectate de una dintre aceste două tipuri de accidentare. Nu se pune problema „dacă”, ci „când” se va confrunta o gimnastă de elită cu o potențială accidentare care îi va pune capăt carierei.

Ați crede că, ținând cont de nivelul ridicat de dificultate și accidentări, gimnastele mai vârstnice nu mai au șanse la medalie, dar v-ați înșela. Pe măsură ce sportul a devenit mai riscant, se pare că medaliatele s-au maturizat. La Londra, gimnasta româncă în vârstă de 24 de ani, Cătălina Ponor, a câștigat argintul la proba de la sol, cu un exercițiu de o dificultate excepțională și cu un dans cuceritor. Această medalie a venit la nu mai puțin de *opt ani* după ce a câștigat medalia de aur la aceeași probă, la Olimpiada din Atena. Oksana Ciuserovita țintește spre Rio, unde va participa la cea de-a șaptea ediție a Jocurilor Olimpice din cariera sa. În 2016 împlinește 41 de ani și are un copil care a ajuns la vârsta la care ar putea fi selecționat la olimpiadă. Gimnasta britanică Beth Tweddle a câștigat bronzul la paralele inegale, la vârsta de 27 de ani, în 2012. Acestea nu sunt singurele sportive care își prelungesc cariera și răstoarnă moștenirea Nadiei Comănești; mai există câteva care sfidează sorții de izbândă, ce nu mai par atât de neverosimili.

La aproape 40 de ani după ce Comănești a inaugurat epoca perfecțiunii tinerești, gimnastica și-a schimbat

cursul. Acum este mai mult un sport decât o artă. E
dificilă și, uneori, riscantă.

Nu e perfectă. Însă nici măcar Nadia nu a fost astfel.

PARTEA ÎNTÂI

Noi tipuri de punctaj

Forță musculară și lycra: primele – și ultimele – note 10

Olimpiada din 1976 nu debutase tocmai sub cele mai bune auspicii. În ajunul jocurilor, 22 de țări africane își retrăseseră sportivii de la Montreal, în semn de protest pentru includerea Noii Zeelande în competiție. Era perioada culminantă a apartheidului în Africa de Sud, iar echipa de rugby Kiwi se afla în turneu în țara proscrisă, sfidând boicotul sportiv mondial.

Cândva un simbol al unității globale, jocurile olimpice păreau a fi ușor depășite în 1976, pierzându-și, oarecum, lustrul. La urma urmelor, trecuseră doar patru ani de când camaraderia fusese întinată de masacrarea a unsprezece sportivi israelieni de către teroriștii palestinieni, la Olimpiada din 1972, de la München. Ceea ce se întâmpla la patru ani după ce Tommie Smith și John Carlos, doi americani, stele ale atletismului, ridicaseră pumnii, executând salutul puterii negrilor, pentru a protesta față de rasismul din Statele Unite și de abuzurile asupra drepturilor umane, la Ciudad de México, în 1968.

Smith și Carlos au fost eliminați de la olimpiadă pentru acest act de sfidare de către Avery Brundage, președintele Comitetului Olimpic Internațional. Brundage nutrea sentimente antisemite și rasiste clar dovedite; pe lângă faptul că i-a exclus pe Smith și pe Carlos de la Olimpiada din Ciudad de México, patru ani mai târziu a luat decizia controversată de a nu anula Olimpiada de la München, în urma masacrului, declarând: „Jocurile trebuie să continue”. De fapt, deplânsese politizarea sporturilor la slujba de comemorare a israelienilor uciși. Astfel că Brundage a condus două jocuri olimpice consecutive, la care protestele, politica și terorismul dominaseră titlurile ziarelor, iar în 1976, din pricina controverselor Africa de Sud/Noua Zeelandă, părea că următoarea ediție avea să se îndrepte în aceeași direcție.

Apoi, în prima seară a competiției de la Montreal, Nadia Comăneci, o gimnastă în vârstă de paisprezece ani, din România, a urcat pe podium. Comăneci nu avea mai mult de 1,50 metri și cântărea doar 36 de kilograme și ceva. Avea părul prins în coadă și legat cu funde. Purta un costum alb cu anchior, care îi scotea în evidență clavicula proeminentă și atrăgea atenția asupra medalionului de pe mijlocul pieptului. Pe lateralele costumului se vedea o bandă în dungii, în culorile steagului românesc – roșu, galben și albastru. Întreaga ei înfățișare era definită de linii – de la dungile de pe costumul de gimnastică până la forma picioarelor și stândurile perfecte în mâini. Nicio rotunjime nu submina liniile. Cu corpul ei, putea crea forme geometrice perfecte, unghiuri diferite, în funcție de figură.

Stând la distanță de paralelele inegale, Comăneci a salutat juriul și a sprintsat spre aparat. A sărit pe trambulină, făcându-și vânt spre bara de jos și prinzându-se de cea ce sus. Marta Károlyi, antrenora echipei naționale a României, a împins trambulina din cale și a sărit de pe podium. Comăneci a executat un stând în mâini, întinzându-se în poziție verticală, fiind o linie dreaptă de la încheieturi până la degetele de la picioare.

Apoi s-a răsucit, lovind bara inferioară cu șoldurile, iar forța mișcării i-a propulsat corpul înapoi, ajungând din nou să execute un stând în mâini aproape complet. Apoi a schimbat priza și a coborât la bara inferioară, revenind la cea superioară înainte de a se propulsa în aer pentru stândul în mâini final al exercițiului. Când a atins amplitudinea maximă din nou, s-a auzit icnetul mulțimii.

„Nu a fost atât de greu”, își amintea olimpica medaliată cu aur, într-un documentar biografic difuzat de Sky Sports. „A fost ABC-ul gimnasticii.” Era proba impusă, așa că exercițiul executat de Comăneci a fost identic cu cele efectuate de celelalte cinci coechipiere care au precedat-o și cu cele ale celorlalte gimnaste care au concurat la Montreal. Figurile erau toate de bază; scopul era să arăți cât de bine poți executa ABC-ul gimnasticii feminine de la mijlocul anilor 1970. Dacă asistai la întreaga competiție în 1976, ai fi văzut acest exercițiu de 86 de ori. În funcție de spectator, acest gen de repetiție putea fi plictisitoare sau incitantă, ca în cazul unui somelier care încearcă să discearnă variațiunile dintr-o serie de vinuri cabernet sauvignon produse în regiuni și ani diferiți, pentru ca, apoi, să le claseze.

După ultimul stând în mâini, Comăneci a coborât în balans, lipindu-și șoldurile de bara inferioară și răsucindu-se în jurul ei, fără mâini, înainte de a ateriza pe saltea, la un metru și ceva în fața aparatului, aproape exact unde fusese trambulina cu un minut mai devreme. Comăneci și-a ridicat brațele deasupra capului, cu banda laterală clar vizibilă pe costum, creând un arc de forță musculară și lycra. Mulțimea aclama dezlănțuită, dar gimnasta nu a zăbovit, pentru a gusta aplauzele – a sărit de pe podium și a dat fuga spre echipa ei.

„Apoi am auzit o larmă enormă”, își amintea Comăneci. Pe tabela de afișaj digitală a apărut „1,00”, sub numărul ei de concurs, 073. Béla Károlyi și Comăneci nu pricepeau. Un punctaj doar de 1 din 10? Cum era posibil? Executase exercițiul la standardele ei obișnuite. Antrenorul s-a îndreptat spre masa oficialilor pentru

a afla dacă îi acordaseră gimnastei vreo penalizare bizară. Deodată, prin amplificator s-a auzit vocea comentatorului, explicând confuzia legată de punctajul lui Comăneci. Comentatorul a anunțat: „Doamnelor și domnilor, pentru prima dată în istoria olimpică, Nadia Comăneci a primit punctajul maxim, nota 10 perfectă”. La fel ca în cazul programatorilor primelor computere, care au rezervat doar două spații exprimării anului, dând naștere panicii Y2K, organizatorii concursului de gimnastică nu au anticipat posibilitatea acordării unui 10 Perfect, când au comandat tabela pentru eveniment. Publicul, comunitatea de gimnastică și tabela – nimeni nu a fost pregătit pentru Nadia Comăneci.

Gimnasta a revenit la aplauze, urcând pe podium și salutând mulțimea, nu o dată, ci de două ori. Apoi s-a îndreptat spre următoarea probă. Această scenă avea să se repete de încă șase ori în Montreal. La finalul competiției din 1976, Comăneci dobândise șapte punctaje perfecte, trei medalii de aur, una de argint și una de bronz. Nadia devenise noul chip al gimnasticii feminine.

Aproape 40 de ani mai târziu, spre finalul anului 2014, Comăneci participa la premiera din LA a filmului *Unbroken*, regizat de Angelina Jolie, împreună cu soțul său, Bart Conner, medaliat cu aur la Olimpiada din 1984, unde a abordat-o pe actrița Kirsten Dunst. Legendara campioană olimpică era o admiratoare a lui Dunst și voia să se prezinte. La serata aceea, lângă actriță stătea o tânără, probabil prietena lui Dunst. Foarte politicoasă, Comăneci i s-a prezentat și ei. „Bună, sunt Nadia Comăneci”, i-a spus ea femeii. „Iar eu sunt Nelli Kim”, a răspuns prietena lui Dunst, invocând numele fostei campioane sovietice care fusese cea mai de temut rivală a Nadiei, în cea mai mare parte a carierei sale din anii 1970. Româncea olimpică expatriată a crezut că tânăra era sarcastică și că nu credea că era cine

pretindea, astfel că i-a răspuns în glumă. „Credeam că știa povestea”, mi-a spus Comăneci, lângă biroul ei din Norman, Oklahoma. Stăteam la o masă de conferințe, la Paul Ziert & Associates, o clădire modestă, dar curată, situată în apropiere de Bart Conner Drive, exact vizavi de sala de gimnastică, ce poartă același nume ca și strada, după olimpicul medaliat cu aur în 1984. Deși Conner vine din Illinois, și-a câștigat majoritatea titlurilor, inclusiv aurul olimpic, ca reprezentant al Oklahomei, avându-l ca antrenor pe Ziert. Acum, că Ziert și Conner s-au retras din cariera de antrenor, respectiv cea de gimnast, cei doi produc spectacole de gimnastică și alte forme de divertisment asociat cu acest sport.

Ziert, împreună cu Conner, este, totodată, editorul revistei *International Gymnast*. Aceasta este tipărită în interiorul complexului, iar arhivele datând din anii 1950, când lua naștere forma modernă a gimnasticii, sunt găzduite tot aici.

Comăneci l-a întâlnit prima oară pe Conner în 1976, când au câștigat amândoi competiția, fiecare la categoria sa, din cadrul Cupei Americane de la Madison Square Garden. El era în ultimul an de liceu, iar ea avea paisprezece ani – în ce clasă era nu este clar. S-au pupat inocent pe obraz pe podiumul câștigătorilor. Era primul sărut al Nadiei. Aproape 30 de ani mai târziu, în 1994, cei doi s-au căsătorit în România, eveniment celebrat în întreaga țară. În ciuda plecării în Statele Unite în 1989, Comăneci rămâne o figură îndrăgită în țara ei de baștină.

Povestea lor de dragoste este genul de intrigă neverosimilă pe care se bazează în mod obișnuit comediile romantice de la Hollywood, având-o în rol principal pe Katherine Heigl sau pe oricare altă actriță care nimereste a fi regina acestui gen de filme la momentul respectiv. Pare la fel de atent scrisă ca un episod de reality TV. Prințesa gimnasticii moderne se căsătorește după ce crește, cu prințul moștenitor al sportului – serios? Însă viața lui Comăneci pare deseori a fi concepută nu de soartă, ci de

o altă forță – de la întâlnirea și căsătoria cu Conner, mulți ani mai târziu, și dureroasa plecare în azil politic din România controlată de comuniști, până la numărul ei de concurs, 073, din 1976 (suma cifrelor este 10) și cele șapte note 10, obținute la olimpiadă, la vârsta de paisprezece ani.

Să ne întoarcem la povestea pe care mi-o spunea Comăneci despre premiera filmului și întâlnirea cu femeia numită Nelli Kim. Am întrebat-o pe Nadia de câte ori s-a desfășurat acest exercițiu tipic din gimnastică „Cine e prima?” „Eu sunt Nadia” și „Eu sunt Nelli”. „De vreo două ori”, mi-a spus ea. În cele din urmă, mai tânăra Kim s-a dovedit a fi spus adevărul. Chiar așa o chema. Și știa totul despre tiza ei. „A spus: «Am luat și eu un 10»”, își amintea Comăneci. „Iar eu am spus: «Da, știu.»”

Kim, o sportivă explozivă care aducea în concurs exerciții cu un grad de dificultate mai mare decât aproape toată lumea la sol și la sărituri, a primit primul ei 10 (din doi) la două zile după ce Nadia l-a obținut pe al ei în execuția aceea emblematică la paralele inegale. Kim avea să mai dobândească o notă „perfectă” la exercițiul de la sol, în vreme ce toate celelalte note maxime ale lui Comăneci au fost obținute la paralele sau la bârnă. Kim și-a exprimat succint reacția față de propria ei realizare. „Eram pur și simplu fericită”, mi-a spus ea după încheierea competiției feminine de la Campionatele Mondiale de Gimnastică din 2015. Kim este actuala președintă a Comitetului Tehnic Feminin, care controlează regulamentul și jurizarea în gimnastica feminină. Kim, cu părul ei negru și drept până la bărbie, purta încă sacoul oficial de membră a juriului și sorbea dintr-un pahar cu vin. Trecuseră zece zile de la competiție și își îndeplinise misiunea la aceste campionate. Și, după un eveniment sportiv care se desfășurase relativ bine, cu câteva poticneli, era mulțumită din nou. Deși poate nu la fel de tare pe cât fusese în ziua aceea în care obținuse nota 10 ca gimnastă. „Am fost răsplătită pentru munca

și inovația mea”, a adăugat ea. Asta e tot ce a avut de spus despre notele ei maxime.

Aceasta poate pentru că Zecele Perfect nu i-a schimbat viața lui Kim așa cum i-o schimbase Nadiei. Majoritatea fanilor obișnuiți ai gimnasticii nici măcar nu și-o amintesc. Cea care a devenit steaua Olimpiadei din 1976 nu a fost Kim, ci Comăneci, a cărei viață a ajuns să fie subiectul unui film melodramatic, făcut pentru televiziune în 1984, și care a purtat lenjerie Jockey pentru afișul din Times Square, la începutul anilor 1990, în care apărea doar în sutien, bikini și ciorapi. „10 ani de formă perfectă pe un 10 Perfect” era sloganul, mare de aproape trei metri.

Nadia care stă în fața mea seamănă mai mult cu afișul din Times Square decât cu fetița de paisprezece ani care a devenit steaua Olimpiadei de la Montreal. Are părul aranjat în bucle lungi, la fel cum l-a purtat și la premiera filmului. Postase poze cu ea și Conner și cu diverse celebrități, printre care Brad Pitt, pe pagina ei de Facebook destinată fanilor. Are o siluetă zveltă în pantalonii albi de stofă și bluza neagră fără mâneci și cu umeri decupați. În primii ani ai adolescenței, ochii căprui mari, de sub bretonul castaniu care părea a fi pieptănat din creștet, erau cea mai frapantă trăsătură a ei. Patruzeci de ani mai târziu, pomeții sunt cei care atrag atenția. Ies în evidență, ca și când carnea de dedesubt ar fi fost scobită și înlăturată. Comăneci din 2014 poate trece cu greu drept fetița de paisprezece ani care fusese cândva.

Când a fost întrebată de ce a ajuns să simbolizeze nota 10 așa cum rivala ei cea mai aprigă nu reușise niciodată, Nadia a fost pragmatică. A fost prima.

„Așa funcționează societatea, cred. Cine este a doua persoană care a ajuns pe Lună?”, a întrebat ea. „Putea fi oricine altcineva. A trebuit să fac față faptului că am fost prima. Ce-ar fi fost dacă ordinea ar fi fost alta, dacă ele [sovieticele] ar fi concurat [primele]? Dacă lucrurile ar fi fost diferite, Kim ar fi obținut un 10 pentru că a făcut-o”, a adăugat Comăneci.

Dar a fost vorba doar despre ordinea în care au evoluat? Ar mai fi obținut Kim nota 10 dacă nu ar fi intrat în competiție după Comăneci? A creat nota lui Comăneci o apetență pentru punctajul perfect, pe care membrii juriului și oficialii urmăreau să o satisfacă? Sau sovieticele, care exercitau o influență enormă asupra comisiilor de jurizare, au făcut presiuni asupra membrilor juriului pentru a acorda un 10 și uneia dintre gimnastele lor?

„Crezi că e posibil să fi stimulat acordarea zecelui care i-a fost acordat?”, am întrebat-o pe Nadia.

„Nu cred că am stimulat acordarea acelei note de 10”, mi-a răspuns ea concis, refuzând să primească laude pentru punctajul unei alte gimnaste. Kim își câștigase zecele la fel cum și-l dobândise Comăneci pe al ei.

Chiar dacă este adevărat, este neîndoielnic că acel 10 i-a transformat viața Nadiei, însă nu în aceeași măsură pe a lui Kim. Comăneci a devenit întruparea perfecțiunii. Ea și 10 au devenit interșanjabile. Probabil nici măcar nu vă amintiți de notele 10 ale lui Nelli Kim.

Decât dacă nu cumva vă cheamă Nelli Kim.

Pentru cei mai mulți, istoria Zecelui Perfect începe cu Comăneci, dat fiind că a fost prima gimnastă olimpică care a reușit să-l obțină în cadrul jocurilor. Dar doar pentru că nimeni nu mai primise punctajul maxim la o competiție olimpică modernă înainte de Comăneci nu înseamnă că nu mai merita nimeni nota aceasta. Vizionând înregistrările video de arhivă din gimnastică, putem găsi numeroase exemple de exerciții „perfecte” – dacă prin „perfect” înțelegem „fără cusur” – care le-au precedat pe cele ale româncei la Montreal.

Momentul emblematic al lui Comăneci i-ar fi putut aparține grațioasei Ludmila Turișceva sau Věra Čáslavská, superstarul cehoslovac care a câștigat concursul la individual compus la olimpiadele din 1964

și 1968. Fiecare dintre ele executase de câteva ori în cadrul olimpiadei exerciții care păreau ireproșabile, însă nu au primit aclamațiile de care s-a bucurat Comăneci. Perfecțiunea exista în gimnastică și înainte de Nadia. Ceea ce impune întrebarea: de ce a fost ea evidențiată în acest fel pentru evoluția ei de la Montreal?

Olga Korbut, preferata Olimpiadei din 1972, a afirmat frecvent că merita să i se acorde nota maximă pentru performanța ei de la München. În autobiografia ei, scria despre exercițiul său la paralele inegale din finala competiției: „Juriul mi-a acordat 9,85... [D]ar exercițiul meu fusese perfect, iar publicul voia mai mult. A strigat, a aclamat și a bătut din picioare până când a trebuit să fie întrerupte jocurile... Nu am făcut nicio greșeală, așadar cred că exercițiul meu chiar merita 10, dar nu se dădea nota maximă pe vremea aceea. Era clar că publicul era de părere că venise timpul să se încalce regula aceea nescrisă”.

Iar pe atunci, Codul de punctaj era foarte scurt – doar câteva pagini – și existau probabil mai multe reguli nescrise decât cele care fuseseră așternute pe hârtie. Da, Korbut a fost revelația Olimpiadei din 1972, dar nu era favorizată de sistemul gimnasticii sovietice. Probabil nu și-au exercitat pe deplin influența în ceea ce o privește, pentru a-i convinge pe membrii juriului. În volumul său de memorii, Korbut a susținut că argintul obținut la paralele în finala aceea a fost rezultatul manevrelor din spatele scenei și că toți câștigătorii la probele individuale erau prestabiliți.

Această afirmație, ca majoritatea acuzațiilor de evaluare inechitabilă a juriului în gimnastică, este extrem de plauzibilă, dar, totodată, imposibil de dovedit. Și puțini sunt aceia care vor avea ceva de spus împotriva victoriei la individual compus, obținută de Turișceva în 1972, în afară poate de Korbut, care a fost deseori comparată cu gimnasta mai vârstnică, ieșind în dezavantaj. Turișceva era tot ce ar fi vrut un purist de la o gimnastă – athletică, puternică, însă elegantă. Și, totodată, cu forme – avea

o siluetă feminină în costumul de gimnastică, cu șolduri vizibil conturate sub talie, în comparație cu torsul. Turișceva era, totodată, bine-cunoscută pentru stoicismul ei. În finalele Cupei Mondiale din 1975, paralelele inegale s-au prăbușit de-a dreptul la coborâre. Turișceva a aterizat ireproșabil, a salutat juriul și nu a aruncat nici măcar o privire înapoi spre aparatul dărâmat, în timp ce oficialii evenimentului sportiv au dat fuga să vadă ce se întâmplase. A procedat exact ca eroul dintr-un film de acțiune care detonează o clădire, fără ca măcar să catadicsească să se uite în spate.

Spre deosebire de ea, Korbut era prea scundă pentru a fi cu adevărat elegantă. Avea o siluetă androgenă, lipsită de forme. Iar gimnastica pe care o practica se axa pe acrobații complexe, în detrimentul stilului din balet, pe care rușii îl introduseseră în sport. După cum remarca Roslyn Kerr în istoria sa despre gimnastica feminină, antrenorul lui Korbut, Renald Knysh, era oarecum renegat. Credea că orice figură care putea fi făcută la sol – cum ar fi flic-flacul – putea fi executată și la aparate. Astfel că Olga Korbut este celebră pentru momentul în care se ridică în picioare pe bara superioară a paralelelor inegale, executând un flic-flac pentru ca, apoi, să se prindă de aceeași bară. A devenit prima femeie care a efectuat un salt înapoi grupat pe lățimea de zece centimetri a bârnei. Korbut a câștigat medalii de aur în München, dar nu titlul la individual compus, din pricina greșelii majore pe care a făcut-o în finalele la individual compus. Și nu a obținut niciuna dintre notele 10 pe care credea că le merita.

Chiar și în 2012, Korbut continua să afirme că a fost nedreptățită la punctajul acordat la paralele, în München. Într-un interviu pentru un site dedicat fanilor gimnasticii, spunea: „Nu vreau să mă laud, dar, în 1972, în München, exercițiul meu la paralele nu a fost evaluat corect și cei 16 000 de fani știau că merita primul «10 Perfect neoficial»... Exercițiul meu a fost impecabil. Ar fi trebuit să primească prima notă maximă”.

Dar prima sovietică ce avea să dobândească punctajul maxim la o competiție olimpică a fost Kim, nu Korbut. I-au fost acordate două note 10 – față de cele șapte ale Nadiei – și a cules medaliile de aur pe care le ratase românca. (Cele două și-au împărțit toate titlurile individuale la Olimpiada din 1976, lăsându-le celorlalte doar argintul și bronzul.) Au fost în mod clar gimnastele care au dominat ediția aceea a jocurilor.

Kim a primit întâia notă maximă în timpul competiției la individual compus, la proba de sărituri. După ce a sprintat și a sărit pe trambulină, a executat o jumătate de șurub pe cal, apoi s-a împins în mâini pentru a se propulsa în spate, într-un salt înapoi grupat, cu răsucire completă. Această săritură era cu ani buni înaintea acelei perioade. Toate celelalte concurente aveau aceeași abordare, făcând doar un salt întins, fără răsucire. Aterizarea lui Kim a fost impecabilă. În ciuda faptului că marca un gigantic salt înainte la proba de sărituri, zecele lui Kim nu a depășit limitele domeniului în cadrul acelei competiții. „Distanța dintre săritura mea și toate celelalte sărituri a fost aproape insesizabilă. O diferență de, poate, 0,1 sau 0,15”, a subliniat ea. Chiar și la acele jocuri olimpice magice, când primele note 10 au înflăcărat publicul, limitele punctajului maxim erau vădite. Dacă toate săriturile erau de 10, atunci cum se recompensa o gimnastă care depășea standardele? Desigur, (aproape) nimeni nu se gândea la asta pe atunci. De-abia peste 40 de ani, în calitate de președintă a Comitetului Tehnic Feminin, care a coordonat tranziția la un sistem de evaluare bazat pe puncte, a remarcat problemele notei obținute de ea la sărituri – că nu reflecta adevărata distanță dintre ea și celelalte concurente la această probă – în limbajul punctajului deschis.

Pe atunci, tot ce putea face juriul era să îi acorde lui Kim nota 10. Spre deosebire de primul 10 al lui Comăneci, care a fost acordat pentru executarea impecabilă a unor figuri elementare, punctajul sovieticei s-a datorat faptului

că găsise echilibrul potrivit între dificultate și execuție. Nu avea legătură cu puritatea tehnicii sau cu liniile corpului. A fost o săritură foarte grea, efectuată extrem de bine. Pentru Kim, zecele a fost mai curând un punctaj decât un simbol. Nu spunea neapărat ceva despre ea ca gimnastă. Dintr-un motiv sau altul, zecele lui Kim nu a exprimat perfecțiunea, cât lipsa de greșeli; dar, în ochii spectatorilor, exercițiul lui Comăneci nu a fost zecele fără cusur, ci zecele *perfect* – dar de ce?

Cu excepția lui Korbut, majoritatea campioanelor care au precedat-o pe Nadia erau femei, atât ca vârstă, cât și ca înfățișare.

Erau prețuite drept modele de perfecțiune pentru frumusețea și grația lor. Erau feminine conform standardelor timpului lor, cu forme și toate celelalte. Calitățile lor atletice erau aproape secundare. Turișceva și-a obținut o mare parte dintre triumfuri la finalul adolescenței, până la 20 și ceva de ani. Larisa Latînina – al cărei record constând în dobândirea a optsprezece medalii olimpice (paisprezece individuale, patru pe echipe) a fost depășit doar recent, de Michael Phelps, în 2012 – era însărcinată la Campionatele Mondiale din 1958. Dar, în 1976, Comăneci a modelat o nouă imagine a campioanei olimpice. Încă nu devenise femeie, nici ca vârstă, nici ca înfățișare. Era o copilă. Este o coincidență că acest nou tip de campioană, pe cale să devină femeie, a fost, totodată, primul care a dobândit „perfecțiunea”?

Și nu era vorba doar despre constituție. Campioana „perfectă” trebuia, de asemenea, să nu aibă legături îndoielnice (tipice adulților), precum politica.

Gândiți-vă la Čáslavská, considerată deseori ultima stea „feminină” a gimnasticii. E cunoscută pentru celebrul protest la adresa dominației sovietice a țării sale, când a lăsat capul în jos și l-a întors într-o parte în timp ce se cânta imnul URSS, la ceremonia de medalieră. Înainte de Olimpiada din 1968, Čáslavská susținuse deschis Primăvara de la Praga, semnând o petiție. Când tancurile sovietice au invadat Cehoslovacia, a fost forțată

să se ascundă și a trebuit să se antreneze pe aparate improvizate în pădure. E greu să ne-o imaginăm pe Comăneci sau pe oricare altă adolescentă dând glas unor opinii politice puternice sau punând în joc și altceva în afară de acrobațiile și execuțiile lor. Politica este murdară și deseori violentă. E, prin definiție, imperfectă, și să te implicii în proces înseamnă să te murdărești. În politică nu prea există consens. Dar, în cele din urmă, lumea vedea în Comăneci pe cineva care nu avea de-a face cu sexul și cu politica: cu alte cuvinte, campioana perfectă.

Însă acordarea Zecelui Perfect este un exercițiu care reflectă un consens aproape total. După ce punctajele mari și cele scăzute sunt înlăturate, media notelor rămase este cea care determină punctajul final. Și, pentru ca nota să fie 10, membrii juriului care au rămas trebuie să fie de acord că au văzut cu toții același lucru și că lucrul respectiv a fost ireproșabil. Sau, pentru a acorda un 10 Perfect pentru un exercițiu imperfect, membrii juriului trebuie să fie cu toții de acord că vor ignora aceeași greșeală evidentă. Este fie o coluziune, fie o eroare umană colectivă.

Latînina, care era antrenorul principală a echipei sovietice în 1976, comenta pe atunci: „Nimeni nu e perfect. Și Comăneci are defectele ei”.

Korbut a pus zecele Nadiei pe seama politicii. „Politica l-a făcut să fie Zecele Perfect. Exercițiul a avut greșeli, dar așa a fost să fie”, a spus ea. Desigur, și în gimnastică, soarta are rolul ei.

Cathy Rigby, care a câștigat prima medalie la Campionatul Mondial, pentru echipa feminină americană – argint la bârnă –, în 1970, se afla în Montreal în 1976, ca analist al televiziunii ABC. Ca și Korbut și Latînina, a pus și ea la îndoială validitatea unora dintre aceste punctaje mari, iar opiniile ei au apărut

în *Newsweek*. „Membrii juriului sunt îngrădiți”, a spus Rigby. Au început să acorde punctaje mari, iar Nadia este mult mai bună decât toate fetele de aici, încât nu au de ales și trebuie să îi acorde nota 10.”

Când a fost întrebată dacă aceasta însemna că Nadia nu merita acele note, a dat puțin înapoi. „Dacă Nadia ar face ce a făcut complet singură într-o încăpere, ar trebui să spun că ar primi și în cazul acesta nota 10”, a declarat ea.

Dar Korbut și Latînina aveau dreptate. Comăneci nu a fost absolut perfectă. Primul ei exercițiu a avut o mică greșeală – un pas abia sesizabil în față la coborârea de la paralele, pe care a pomenit-o și ea în volumul ei de memorii. Însă, cu toate acestea, e posibil să fi meritat oricum zecele. Nota, nu desemnarea acesteia drept „perfectă”. Gimnasta română care o precedase la aparat a primit 9,90, iar Comăneci era clar mai bună decât coechipiera sa. Zecele acela a fost felul juriului de a o evalua corect. Nu a fost perfectă; a fost mai bună decât restul.

Abie Grossfeld, gimnast american din anii 1950 și 1960, care a văzut-o pe Comăneci evoluând la Montreal, remarca și el imperfecțiunea aterizării, dar a recunoscut că le era superioară celorlalte participante. „Era de nota 11 în comparație cu fetele acelea”, mi-a spus el. Grossfeld își dorea să nu se fi folosit adjectivul „perfect” pentru a caracteriza zecele. „Știi care e termenul adecvat? Punctaj maxim”, a subliniat el.

În urma Olimpiadei din 1976, un fan iritat a trimis o scrisoare la *International Gymnast*, în care exprima această idee. „După ce am urmărit la fața locului și la televizor competiția de la Montreal, cred că Federația Internațională ar trebui să aibă în vedere câteva schimbări în evaluarea competițiilor de anvergură mondială. Înregistrarea video a primului exercițiu impus al Nadiei la paralele inegale, imperfect și notat cu 10, a ilustrat pericolele inerente acordării unui șir de note maxime. Poate că punctarea tuturor exercițiilor peste

9,9 ar putea fi făcută recurgând la sutimi sau trei zecimi pentru a permite o clasificare mai bună a performanțelor”, scria el. Poate că dacă juriul ar fi putut acorda nota 9,975, Comăneci nu ar fi primit acel prim 10. Acest fapt ar reduce primul 10 al Nadiei – și toată faima pe care i-a adus-o acesta – la ceea ce este, în esență, o eroare de rotunjire.

Frank Deford, de la *Sports Illustrated*, a spus același lucru. „Este cât se poate de evident că punctajele maxime sunt la modă. Comăneci ar fi putut primi 9,95 la toate probele, câștigând la fel de multe medalii de aur, fiind la fel de bună și atrăgând cam jumătate din publicitatea cu care s-a ales, ea și gimnastica feminină.” Remarca, de asemenea, că un număr mic, însă vizibil de fani prezenți în public începuse să scandeze „Ajunge cu notele 10!”, văzând că Nadia continua să primească note maxime.

Gimnasta mai obținuse nota 10 înainte de olimpiadă, dar nici acestea nu au contat cu adevărat. „Oamenilor le pasă de Super Bowl, de olimpiadă”, a declarat ea când am adus vorba despre punctajul maxim pe care îl obținuse înainte.

Chiar dacă statutul ei legendar a fost cimentat la Montreal, interesul față de frageda adolescentă crescuse constant de cel puțin un an până la olimpiadă, când româncea împlinise treisprezece ani, ajungând la vârsta la care i se permitea să concureze la senioare, la nivel internațional. În 1975, Comăneci câștigase titlul european la individual compus, la Skien, în Norvegia, învingând-o pe Turișceva. Campionatele europene se clasau imediat după campionatul mondial și olimpiadă ca prestigiu, mai ales în anii 1970, 1980 și 1990, când cele mai mari forțe ale gimnasticii proveneau încă din Europa. Se considera, de obicei, că o victorie la europene vestea viitorul succes olimpic. Numeroase campioane europene ajunseseră să câștige titlul la individual compus la jocurile olimpice care urmau.

Însă nu doar câștigarea titlului european atrăsese atenția asupra acestei adolescente talentate. Era vorba